

Contra-expertise Aanbod groeit harder dan vraag

Drieënhalf miljoen heeft de Minister van Justitie uitgetrokken om het monopolie van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) te doorbreken. Maar de vraag van de advocatuur naar contra-expertise blijft vooralsnog gering.

.....
Lex van Almelo
Journalist
.....

Op zondag 6 juli 2008 wordt de 42-jarige Ilonka Toth dood aangetroffen op de Noorderbegraafplaats in Vlissingen. Zij is bij een bankje vermoord met een marmeren grafrand. DNA-sporen wijzen naar de 54-jarige cliënt van advocaat Mark Dunsbergen. Maar de sporen zijn te onduidelijk om diens betrokkenheid onomstotelijk te bewijzen. En de spoor-

.....
'Bij vier of vijf deskundige aanbieders komt het juiste standpunt vanzelf bovendien'
.....

monsters die het NFI hier heeft genomen leveren geen volledig DNA-profiel op. Dunsbergen: 'De officier van justitie was niet zo tevreden met het werk van het NFI

en heeft vervolgens Richard Eikelenboom van Independent Forensic Services (IFS) ingeschakeld. Die heeft met ingewikkelde technieken het DNA-materiaal dat op de plaats delict is gevonden vermenigvuldigd en gelegd naast het materiaal van mijn cliënt. Volgens hem zijn er grote overeenkomsten. Maar formeel is er geen match. Ik vond dat wel opvallend. Daarom heb ik een contra-expertise gevraagd aan Maarten Blom van Phi Advies. Daarop heeft het Openbaar Ministerie ook een contra-expertise gevraagd, aan The Maastricht Forensic Institute (TMFI). De meningen zijn nu verdeeld. Volgens het NFI kun je op grond van het beschikbare materiaal niet zeggen dat de verdachte bij de dood van Toth betrokken is. Ook Blom vindt dat er te weinig sporen-materiaal is om die conclusie te trekken. Maar TMFI denkt dat Eikelenboom gelijk kan hebben.

Eikelenboom heeft geen blind onderzoek uitgevoerd, maar onderzoek gedaan op basis van de hypothese van het OM. Op die manier kun je naar belastend bewijs toe werken en last krijgen van tunnelvisie. Er is op de plaats delict ook nog DNA-materiaal gevonden van een tweede man. Dat past echter niet bij het vermenigvuldigde profiel van Eikelenboom en wordt daarom buiten beschouwing gelaten.'

Dat concurrentie en uiteenlopende opinies niet bevorderlijk zijn voor de waarheidsvinding bestrijdt Dunsbergen. 'Als je maar één instelling hebt, ben je gewoon aangewezen op de rapporten van het NFI. Als je er twee hebt, krijg je een competitie waarin beide instellingen willen laten zien dat zij de slimste zijn. Bij vier of vijf aanbieders heb je veel meer concurrentie en komt het juiste standpunt vanzelf bovendien.'

Snel inspelen

Op 26 juni dit jaar schreef de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer dat het NFI de *preferred supplier* blijft van politie en justitie. Jaarlijks staat er 65 miljoen voor dit instituut op de begroting. Om de werkdruk van het NFI te verlichten en om innovatie en 'een breed aanbod' te stimuleren steekt de bewindsman tot en met 2011 drieënhalf miljoen euro in een 'pilot'. Met dat geld kunnen experts van buiten het NFI worden betaald. Op 1 januari volgend jaar treedt ook de Wet deskundigen in strafzaken in werking. Volgens deze wet moet de verdediging worden geïnfomeerd als een deskundige de opdracht heeft gekregen onderzoek in te stellen. De verdediging krijgt het recht de omvang en richting van dat onderzoek te beïnvloeden en te vragen om een tegenonderzoek.

Column

Matthijs Kaaks

Dagboek van een vakbekwame advocaat

12 januari 2015

Er werd aan de deur gebeld. Wilma, mijn secretaresse, kwam verschrikt de kamer binnen. In de agenda stond immers geen afspraak. 'Wie is het?' vroeg ik. Wilma keek uit het raam. 'Een man in een lange leren jas met helm op. Hij staat naast zijn motor met zijspan.'

'De Haagsche Inquisitie', zuchtte ik. Een minuut later stond de man al in mijn kamer en stelde zich voor als mr. Larhond van de Afdeling Intercollegiale Toetsing. 'Ik kom hier voor een stukje intervisie, confrère.'

En hij beende meteen naar mijn bureaublad en legde dat vast op video ('voor een stukje peer review in the backoffice'). Toen ging de pluk in mijn stoel zitten en bladerde door mijn dossiers: 'Vertelt u eens. Wat was u eigenlijk aan het doen?'

13 januari 2015

Ik blader door wat oude stukken en vind de Verordening op de Vakbekwaamheid van 3 december 2009. Mijn oog treft de passage in de toelichting waar ik gisteravond naar zocht:

'De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden vinden dat een advocaat in het kader van de vakbekwaamheid behoort deel te nemen aan gestructureerde feedback, zoals peer review, intervisie of (inter) collegiale toetsing. Uit onderzoek is namelijk gebleken dat gestructureerde feedback, zoals peer review en intervisie, het beste instrument is om kwaliteit te toetsen.'

En nog zo'n zinnetje:

'De Algemene Raad en het College van Afgevaardigden achten het mogelijk en wenselijk dat tijdens de gestructureerde feedback over ethiek en attitude gediscussieerd wordt.'

Wie had toen ooit gedacht waar dat toe zou leiden?

Confrère Larhond heeft gisteren een kaartje achtergelaten met het stempel *Goed voor twee vakbekwaamheidspunten*. 'Goed bewaren hè?' zei hij, terwijl hij hoofdschuddend keek naar de stapels op mijn bureau.

18 februari 2015

Ik lees in *Advomagazine* dat het amendement-Hekslag het net niet heeft gehaald. De verplichte webcam voor alle advocaten is voorlopig van de baan. Wilma had er grapjes over gemaakt: 'Straks moet je je elke dag scheren'.

23 maart 2015

Ik ontvang zojuist het rapportje van de Haagsche Inquisitie.

Bij Attitude staat: 'U maakte een uitgebluste indruk. Onder een van de dossiers die op uw bureau slingerden trof onze rapporteur een exemplaar aan van *Voetbal International*. Dit had geen relatie met enig door u op dat moment behandelde zaak. Wij noteren u voor een extra cursus attitude en ethiek van Kluwer.'

Nieuwe wet: deskundigen en verdediging

* Op 1 januari a.s. creëert de Wet deskundigen in strafzaken een register met deskundigen op verschillende forensische gebieden (o.a. DNA, handschrift, gedrag). Dit register is door iedereen te raadplegen, dus ook door advocaten.

- De nieuwe wet verplicht tevens de OvJ om de verdediging van deskundigenonderzoeken in kennis te stellen, als de onderzoeksopdracht is verleend.
- De verdediging kan opmerkingen maken over de onderzoeksopdracht.
- De verdediging kan vragen om een tegenonderzoek, dat wordt toegekend als dit 'in het belang van het onderzoek' is, te toetsen door OvJ of R-C.
- Tegenonderzoek moet aan de OvJ worden gevraagd binnen twee weken na de uitslag van het onderzoek.
- Bij 'technisch opsporingsonderzoek', dat tot het domein van de opsporingsinstanties wordt geacht te behoren, hoeft de verdediging anders dan bij 'deskundigenonderzoek' niet te worden geïnformeerd. Onder meer over het onderscheid tussen beide, dat lange tijd in discussies was, heeft het College van P-G's een Aanwijzing opgesteld.

Maarten Blom van Phi Advies ziet in dat recht ook een verzwaring van de taak van de advocaat. Blom: 'Wanneer je hoort dat een deskundige is benoemd, heb je veertien dagen om daarop in te spelen. Bijvoorbeeld door kritiek te leveren op de onderzoeksvraag of de keuze van de onderzoeker. Je moet proactief zijn, want als je niets doet sta je later met lege handen.' Nieuwe kansen om gaten in het bewijs te schieten levert de nieuwe lichting DNA-analyse-apparatuur, zegt Ton Broeders van TMFI. 'Deze apparatuur is sneller en kan uit onduidelijke sporen mengprofielen halen met DNA van meerdere personen. Dat biedt de verdediging meer mogelijkheden om aan te vechten dat de sporen afkomstig zijn van de verdachte.'

Breed aanbod

De genoemde ontwikkelingen hebben al geleid tot een breder aanbod op de forensische markt. Momenteel zijn er vijf aanbieders van DNA-onderzoek: het NFI, het FLDO, IFS, Verilabs en TMFI. Verder zijn er twee contra-

.....
'Forensisch onderzoekers zijn geen misdadbestrijders maar waarheidsvinders'

experts die geen laboratoriumonderzoek doen maar alleen adviseren: Phi Advies en het Nationaal Forensisch Adviesbureau (NFA). Het aan het Leids Universitair Medisch Centrum verbonden FLDO is het officiële contra-expertisecentrum voor DNA-onderzoek. In Leiden staat ook het DNA-laboratorium van Verilabs. Het Maastrichtse TMFI beschikt over een nieuw, hypermodern en sinds kort geaccrediteerd laboratorium voor DNA-onderzoek.

IFS doet al sinds 2003 onafhankelijk onderzoek aan onder meer biologische en DNA-sporen. Behalve in de zaak-Toth bijvoorbeeld in de Puttense en Deventer moordzaak. In de Verenigde Staten baarde IFS onlangs opzien door de vrijlating van de vermeende moordenaar Tim Masters te bewerkstelligen. Richard Eikelenboom: 'Wij hebben in elke zaak nieuwe

relevante sporen weten te vinden. Wereldwijd laten andere laboratoria standaard bepaalde DNA-resultaten buiten beschouwing. Wij laten nooit sporen buiten beschouwing als die niet passen in een bepaalde theorie. Wij voeren het DNA-onderzoek blind uit. Daarbij werken wij vanuit twee hypothesen en toetsen die uiteindelijk aan de contextinformatie, zoals foto's en de processen-verbaal.'

Eikelenboom vindt dat onderzoekers het moeten rapporteren als het DNA-materiaal bijvoorbeeld op slechts zeven in plaats van twaalf punten overeenstemt met het profiel van een verdachte. Want ook al is het volgens de normen geen match, het kan toch bewijs zijn of bewijs opleveren.

IFS interpreteert verder verwondingen en doet onder andere onderzoek naar de doodsoorzaak. Ook Verilabs en TMFI bieden meer dan alleen DNA-expertise. Verilabs is het Nederlandse loket van het Engelse LGC, dat alle forensische kennis in huis heeft – van DNA tot ballistiek. 'Wij hebben onlangs nog 450 toxicologische zaken gedaan voor het NFI,' zegt Verilabs-directeur Pim Volkers.

TMFI kan toxicologisch, (bio)chemisch en natuurkundig onderzoek uitvoeren in het laboratorium bij DSM Resolve, waar 150 mensen werken. Het instituut beschikt bovendien over de kennis van bekende psychologen, onder wie Peter van Koppen. Van Koppen heeft met het project 'Gerede twijfel' al menig gerechtelijke dwaling onder de aandacht gebracht.

Daarvan is de Schiedammer parkmoord ongetwijfeld de bekendste. TMFI-hoofd Ton Broeders is algemeen criminalist en specialist in spraak- en taalonderzoek.

Zoals gezegd doen Phi Advies en het NFA zelf geen laboratoriumonderzoek. Maarten Blom van Phi Advies is van oorsprong biochemicus. Hij was DNA-onderzoeker en coördinator Research & Development bij het NFI. In het afgelopen jaar heeft hij voor tien advocaten gekeken waar vanuit het perspectief van de verdediging de sterke en zwakke punten in het dossier te vinden zijn. Overigens biedt hij via Verilabs ook zijn diensten aan politie en justitie aan.

De jongste loot aan de DNA-stam is het NFA. Rob ten Hove, één van de twee oprichters, is bezig als *crime scientist* af te studeren aan de Saxion Hogeschool. Maar zijn Rijssense bedrijfje is al wel bekroond met de ABN AMRO Summerschool Ondernemerschap 2009 publieksprijs. Het publiek heeft waardering voor het concept waarin hoogleraren en studenten met het NFA samenwerken ten behoeve van de verdediging. Nadat hij een jaar stage heeft gelopen bij Richard Eikelenboom is Ten Hove 'gespecialiseerd in DNA-onderzoek'. 'Wij zijn nu in opdracht van een advocaat uit Almelo bezig met een onderzoek naar een moordzaak.'

Kosten

'Eén aanbieder is slecht voor de waarheidsvinding,' zegt Pim Volkers. De komst van andere aanbieders heeft er alvast toe geleid dat de

grootste werkcaterstanden bij het NFI zijn ingelopen en de *preferred supplier* voortaan sneller moet werken. Of het Openbaar Ministerie echt zit te wachten op concurrentie, betwijfelt Volkers.

Ton Broeders: 'Een laboratorium dat uitsluitend werkt voor politie en justitie loopt het risico zich te gaan vereenzelvigen met de strijd tegen de misdaad. Forensische onderzoekers zijn geen misdaadbestrijders maar waarheidsvinders. De proef met uitbesteden kan heilzaam zijn als het OM de beschikbare gelden zelf verdeelt. Het OM wil het NFI echter laten optreden als onderzoeksmakelaar. Dan wordt iedereen afhankelijk van het NFI.'

Volgens Broeders is het geld 'toch wel de bottleneck' voor inschakeling van andere onderzoekers. Dat zit 'm niet in de prijs. Het NFA rekent 75, Phi Advies circa 100 en TMFI – 'afhankelijk van de expertise' – tussen de 100 en 200 euro per uur. Verilabs is 'goedkoper dan het NFI of even duur'. Het grote knelpunt is de onzekerheid wie de kosten voor zijn rekening neemt. Verdachten hebben doorgaans geen geld voor een contra-expertise. Als het OM toestemming geeft, vergoedt Justitie de kosten. Zonder toestemming van het OM moet de advocaat de kosten voorschieten en maar hopen dat de rechter na afloop besluit deze te vergoeden (op grond van art. 591 Sv).

Tijdelijke niche

Of het aan de kosten ligt of niet – er zijn nog maar weinig advocaten die contra-experts inschakelen, zo stellen de aanbieders vast. Volgen

'Een partijdeskundige is het per definitie oneens met belastend bewijs, ik denk dat hem geen lang leven is beschoren'

Broeders hebben advocaten de neiging de strijd vooral aan te gaan in de juridische arena.

Richard Eikelenboom vraagt zich af of de partijdeskundige überhaupt bestaansrecht heeft. 'Die is het per definitie oneens met bewijs dat nadelig kan zijn voor een verdachte. Ik denk dat dit geen lang leven is beschoren en dat advocaten hiermee in hun eigen voet schieten. Het zal tijdelijk een niche zijn.'

Maarten Blom: 'Deze kritische blik op het forensisch bewijs bevordert juist de waarheidsvinding en maakt deskundigenrapportages daardoor toetsbaarder en controleerbaarder op de plek waar dat het noodzakelijkst is: in de rechtszaal.'

• Websites aanbieders

- * FLDO:
www.humgen.nl/fldo/
- * IFS:
www.forensic-services.nl/
- * NFA:
www.nationaalforensischadviesbureau.nl
- * NFI:
www.forensischinstituut.nl/NFI/nl
- * Phi-Advies:
www.phi-advies.nl
- * TMFI:
www.dsm.com/le/nl—NL/tmfi/html/
- * Verilabs (BaseClear/LGC):
www.verilabs.nl